

Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Muhasebe Mesleğinde Kalite: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma

Öğr. Gör. Dr. Hatice İLLEEZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Nevşehir.

hatice.hassu@nevsehir.edu.tr, www.orcid.org/0000-0003-3192-0531

Prof. Dr. Şaban UZAY

Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kayseri.

suzay@erciyes.edu.tr, www.orcid.org/0000-0003-0622-7962

Öz

Muhasebe meslek mensupları finansal tabloların gerçeği yansıtması ile yakından ilgilenmektedir. Bu çalışmada muhasebe mesleğinin kalitesinin ele alınması amacıyla standartlar yanında mesleğin uygulayıcıları olarak meslek mensuplarının görüş ve önerilerine yer verilmiştir. Meslek mensuplarının görüşlerini almak üzere araştırmanın da temelini oluşturan ve Muhasebe Mesleğinde kaliteyi etkileyen faktörlerden oluşan Model (Papatya Modeli adı verilmiştir.) esas alınarak 302 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Haksız rekabet, ücret ve kurumsallaşmanın meslek mensuplarının meslek kalitesini en çok etkileyen faktörler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca muhasebe mesleğinin kalitesinin artırılmasına yönelik görüş ve önerileri alınmak üzere meslek odaları başkanları ve meslek yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Meslek yetkilileri mesleğin daha kaliteli olması gerektiği düşüncesindedir. Ücret tahsilatı, mesleğe giriş koşulları, sürekli eğitim ve haksız rekabet konularında meslekte sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Muhasebe mesleğinin geleceği ve muhasebe mesleğinde kalitenin artırılması için yapılan analizler ile meslek mensuplarının bakış açıları birlikte dikkate alınarak çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mesleği, Kalite, Uluslararası Standartlar

Makale Gönderme Tarihi: 25. 04. 2022

Makale Kabul Tarihi: 31. 05. 2022

*Bu çalışma doktora tezinden hazırlanmış olup, Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SDK-2013-4739 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Önerilen Atf:

İlleez, H., Uzay, Ş. (2022). Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Muhasebe Mesleğinde Kalite: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma, *İşletme Akademisi Dergisi*, 3 (2):145-160.

Quality of Accounting Profession in Accordance with International Standards: A Survey on Accounting Professionals in Turkey

Öğr. Gör. Dr. Hatice İLLEEZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Vocational School, Nevşehir.

hatice.hassu@nevsehir.edu.tr, www.orcid.org/0000-0003-3192-0531

Prof. Dr. Şaban UZAY

Erciyes Üniversitesi, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kayseri.

suzay@erciyes.edu.tr, www.orcid.org/0000-0003-0622-7962

Abstarct

Professional accountants are closely concerned with the fact that the financial statements reflect the truth. In this study, to address the quality of the accounting profession, besides the standards, the opinions and suggestions of the professionals as practitioners of the profession are included. To get the opinions of the professionals, a questionnaire was applied to 302 professional accountants based on the Model (called the Daisy Model), which forms the basis of the research and consists of the factors affecting the quality of the Accounting Profession. It has been determined that unfair competition, wages and institutionalization are the factors that most affect the professional quality of the members of the profession. In the study, interviews were also held with the heads of professional chambers and professional officials to get their opinions and suggestions on increasing the quality of the accounting profession. Professional officials think that the profession should be of higher quality. They stated that there are problems in the profession in terms of wage collection, conditions of entry to the profession, continuous training and unfair competition. Solution proposals are presented by considering the future of the accounting profession and the analysis made for increasing the quality of the accounting profession and the perspectives of the members of the profession.

Keywords: Accounting Profession, Quality, International Standards

Received: 25. 04. 2022

Accepted: 31. 05. 2022

Suggested Citation:

İlleez, H., Uzay, Ş. (2022). Quality of Accounting Profession in Accordance with International Standards: A Survey on Accounting Professionals in Turkey, *Journal of Business Academy*, 3 (2):145-160.

1. GİRİŞ

Muhasebenin ürettiği, daha sonra denetçinin uluslararası standartlar çerçevesinde denetlediği finansal tabloların kalitesi, muhasebe mesleğinin kalitesi ile de yakından ilgilidir. Aşırı iş yükü, haksız rekabet, kayıt dışı ekonomi, iş kültürü, profesyonel yönetim ve kurumsallaşma eksikliği, yasal düzenlemelerin, yaptırımların etkin uygulanmaması gibi birçok iç ve dış faktörlerin etkisiyle hazırlanan finansal tabloların bir kısmının gerçeği tam olarak yansıtmaktan uzak olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu sorun, hem bağımsız muhasebecileri hem de bağımlı muhasebecileri ilgilendirmekte olup, muhasebe mesleğinin toplumdaki imajını da olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'de muhasebe mesleği uzun yıllar meslek yasası olmadan yürütülmüştür. Ekonomik gelişmeler sonucunda meslek yasasına ihtiyaç doğmuştur. Avrupa Birliği'nde 1978 yılında kabul edilen 4. Yönerge ve 1983 yılında kabul edilen 7. Yönerge muhasebe standartları ile ilgili konuları içermektedir. Ülkemizde ise 3568 sayılı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" ile muhasebe mesleğinin yasası oluşturulmuştur. 3568 Sayılı Kanun meslekle ilgili genel ve özel şartları belirtmekte olup, Yeminli Mali Müşavirlerin (YMM) tasdik yetkilerini düzenlemiştir.

Dünyada "Uygulayan" ile "Denetleyen" in aynı kişi olmaması ve güven tesisi ilkelerini kabul eden ilk kurallardan biri 3568 sayılı kanundur (Çamlıca, 2014:3). Yasada denetleyenler ve icra edenler olarak meslek iki temel gruba ayrılmıştır. Muhasebe yetkisi Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere (SMMM), denetim yetkisi SMMM ve YMM'lere, tasdik-vergi denetimi yetkisi YMM'lere verilmiştir.

Denetim, finansal tabloların dürüstlüğünü esas almaktadır. Denetim ayrıca bilgiler ve belgeler arasındaki ilişkiyi belirlemek ve rapor haline getirmek, kanıtları toplayıp değerlendirmektir. Denetimin bağımsız bir kişi tarafından yetkili şekilde yapılması gerekmektedir (Arens vd., 2013:28). Bağımsız denetim anlayışı ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1930'lu yıllarda başlamaktadır. Halka açık şirketlere 1934 yılından itibaren uygulanan ve denetimli mali tablolarının yayınlanmasını gerektiren Sermaye Piyasası Kanunu, bağımsız denetimin önemini vurgulamıştır (Uzay vd., 2009:2). Türkiye'de ise Bağımsız Denetim, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 1987 yılında SPK Bağımsız Denetim Yönetmeliği ile uygulanmaya başlamıştır (Sayar, 2014). Halka açık şirketlerde ise ilk denetim faaliyetinin 1989 yılında uygulamaya konduğu görülmektedir.

Muhasebe mesleğinin önemi her geçen gün artarak ticaret hayatında ve toplum içinde günümüzde oldukça önemli bir yere gelmiştir. Ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişikliklerle muhasebe mesleği önem kazanmaya başlamıştır. Muhasebe mesleğinin zamanla kazandığı saygınlık mesleğin tercih edilme durumunu olumlu etkilemiştir (Gökgöz ve Zeytin, 2012:69).

Araştırmanın amacı, meslek mensuplarının görüşleri dikkate alınarak muhasebe mesleğinin kalitesinin artırılmasını sağlayacak faktörleri belirlemek ve daha kaliteli muhasebe hizmeti yapılmasına yönelik öneriler geliştirmektir.

Çalışmada öncelikle denetim mesleği ve muhasebe mesleği açıklanacaktır. Literatür bilgisi verildikten sonra araştırmanın yöntemi, verilerin analizi, elde edilen bulgular, bulguların değerlendirilmesi ile sonuç ve öneriler bölümlerine yer verilecektir.

2. LİTERATÜR

Sarbanes Oxley yasası (SOA) 2002 yılında yayınlanmış olup, denetim mesleğinde kalite konusundaki ilk çalışmalardır. Kamu muhasebe mesleğinin düzenleyici yapısını bu yasa önemli derecede değiştirmiştir. Muhasebe mesleğinde önceleri daha az düzenleme var iken bu yasa ile üçüncü tarafların mesleğe bakışı artmış oldu (Caplan, 2007:4).

Denetim mesleğini ilgilendiren standartlara baktığımızda IFAC tarafından iki standart getirilmiştir. Standartların biri bağımsız denetim şirketini, diğeri ise denetimin içeriğini ilgilendirmektedir:

- 1- Uluslararası Kalite Kontrol Standartları (ISQC-1)
- 2- Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol (ISA-220)

Bu standartlara ilave olarak Kalite Güvence Standartları ve Etik Standartlar oluşturulmuş olup, denetim firmalarının daha kaliteli ve daha etik hizmetler sunması sağlanmaktadır.

Muhasebe mesleğinde ise, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavirlik (YMM) meslekleri ve hizmetleri ile ilgili düzenlemeler 3568 sayılı Meslek Kanununda yapılmıştır. Türkiye’de muhasebe mesleğinde ilk örgüt Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) dur. TÜRMOB üye istatistiklerine bakıldığında 111.041 SMMM, 4.890 YMM bulunmaktadır. Eğitim bilgilerine göre SMMM’lerin %81 inin, YMM’lerin ise %77 sinin lisans mezunu olduğu belirtilmiştir. SMMM’lerin %57 sinin 36-50 yaş arası, YMM’lerin %95,6 sının 41 yaşın üzerinde olduğu bilgisi elde edilmiştir. TÜRMOB tarafından meslek mensuplarının daha kaliteli hizmet sunması için 13 Aralık 2013 tarihinde “Muhasebe, Denetim ve Danışmanlık İşletmeleri İçin İşyeri, Hizmet ve Kalite Güvence İlke ve Esasları Hakkında Mecburi Meslek Kararı” yayınlanmıştır. Bu karar ile işyeri, işyeri yönetimi, hizmet ve kalite güvence konularında ilke ve esaslar getirilmiştir.

Hem yurtdışında hem de Türkiye’de meslekte kalite algısına ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının hizmet kalitesi üzerine yapılan araştırmalar son yıllarda artmıştır. Yapılan araştırmalarda il bazında faaliyet gösteren meslek mensupları değerlendirilmiştir. Eskişehir’de yapılan çalışmada işletmelerin muhasebe meslek mensuplarından aldıkları hizmet kalitesinin, müşteri memnuniyetini nasıl etkilediği incelenmiştir (Banar ve Ekergil, 2010: 51).

2011 yılında Rize’de yapılan araştırmada 55 muhasebe bürosunun algılanan hizmet kalitesi ölçülmüştür (Ustaahmetoğlu ve Savcı, 2011:178). Balıkesir ilinde yaptıkları araştırma sonucunda müşteri memnuniyetini azaltan faktörler tespit edilmiştir. Çalışmada; ödemeler, çalışanlar, firma isteklerinin dikkate alınmaması, yardım sever olmama ve eksik ve yanlış bilgi sunumu gibi faktörlerin hizmet kalitesi algısını olumsuz yönde etkilemiş olduğu tespit edilmiştir (Koç vd., 2014:38). Siirt ilinde yapılan araştırmada 355 mükellefe uygulanan anketlerde muhasebe meslek mensuplarının hizmetlerinden beklenenler ile algılananların mükelleflerin demografik özelliklerine bağlı olarak değiştiği ortaya çıkmıştır (Teğin, 2015:89). Erzincan ilinde yapılan araştırmada Fiziksel özellikler, güvenilirlik, güvenlik ve empati boyutlarının müşteri memnuniyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Kurnaz ve Güner, 2019:594). Gümüşhane ilindeki araştırmada ise hizmet kalitesinin alt boyutlarından somutluğun müşteri memnuniyeti üzerinde yüksek oranda etkiye sahip olduğu çalışma sonuçlarında belirtilmiştir (Tosunoğlu vd., 2019:219).

Özer ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada Türkiye’de mali müşavirlerden hizmet alan 197 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışma neticesinde hizmet sırasında yapılan hataların mükelleflerin algıladığı hizmet kalitesini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. (Özer vd., 2019:178). Gençoğlu ve Ertan’ın çalışmasında Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye’deki Durum incelenmiştir. Çalışmada muhasebe kalitesini etkileyen faktörler muhasebe uygulamaları, ülkeler arasındaki farklılıklar ve işletmelere özgü faktörler olarak üç ana başlık altında toplanmıştır (Gençoğlu ve Ertan, 2012:19-20). Muhasebe bilgi kalitesinin boyutlarını inceleyen Çankaya, Karakaya ve Keleş, araştırmasında işletme dışı faktörler (vergi sistemi, dış çevre gibi) ve işletmeye özgü faktörler (risk yönetimi, eğitim gibi) olarak sınıflandırma yapmıştır (Çankaya vd., 2019).

Meslek mensuplarının, mesleğin kalitesi ile ilgili çalışmalar son zamanlarda artmıştır. Muhasebe kalitesindeki önemli kavramlar; kazanç yönetimi, kayıpları zamanında tanıma ve değer ilişkisi olarak belirtilmiştir (Barth vd., 2008:492). Ertan'a göre muhasebe bilgi sistemi, muhasebe uygulamaları, işletme büyüklüğü, işletme sermaye yapısı gibi etkenler de mesleğin kalitesini etkilemektedir (Ertan, 2011: 53-55). Kanada Mali Müşavirler Odası'nın yaptığı bir araştırmaya göre; strateji ve yönetim, finansal raporlama, denetim ve güvence, yönetim muhasebesi, finans ve vergi kavramları meslek mensuplarının sahip olması gereken teknik yeterlilikler olarak belirtilmiştir. Araştırmada meslek mensuplarının; liderlik, kişisel yönetim, profesyonel ve etik davranış, iletişim, problem çözme ve karar verme, takım çalışması gibi özelliklere de sahip olmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır (Canada CPA, 2012).

Imhoff'un çalışmasında kurumsal yönetimin zayıf olmasının muhasebe kalitesi ve finansal raporlama sistemini olumsuz etkilediğinden bahsedilmiştir (Imhoff, 2003:125). Diğer bir araştırmada muhasebe kalitesi ile denetim ücretleri arasında doğru yönlü ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Hribar vd., 2013:532). Enofe ve arkadaşlarının araştırmasında; muhasebe mesleğini bilgi teknolojisi ve küresel standartların etkilediği belirtilmiştir (Enofe vd., 2012).

İslam'ın araştırmasında muhasebe mesleğinin gelecekte karşılaşacağı önemli değişikliklere bakıldığında; küreselleşme, dijital teknoloji ve yeni düzenlemelerden söz edilmiştir. Küreselleşmenin muhasebe meslek mensuplarına farklı fırsatlar yaratacağı, dijital teknolojilerin geleneksel çalışma ortamını etkileyeceği ve yeni düzenlemelerin ise mesleğe olumlu etkisi olacağı belirtilmiştir (İslam, 2017).

Çin'de Zhang ve Cheng tarafından yapılan araştırmada; 20 milyon muhasebecinin sadece 150.000 adedi belge sahibi olup, %60'ı lise ve üstü eğitim düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe mesleğinin kalitesini ahlaki değerlerin, yenilikçi düşüncenin, profesyonel etiğin, sürekli eğitimin ve profesyonel bilginin etkilediği açıklanmıştır (Zhang ve Cheng, 2018:173). Vietnam'da 145 muhasebe firmasına yapılan ankette iş kültürü, gelir ve eğitimin muhasebede çalışan insan kaynaklarının kalitesini etkilediği tespit edilmiştir (Do vd., 2019:711). Kalite kültürünün rekabetçi iş dünyasında avantaj yaratmak için muhasebe meslek mensuplarına fırsat oluşturacağı belirtilmiştir (Daniela vd., 2016:281).

Yukarıda özetlenen öğelerin dışında, işyerinin temizliği ve düzeni, personelin eğitimi ve öğretimi, son teknolojinin kullanımı gibi unsurlar da meslekte hizmet kalitesini etkilemiştir (Kaya ve Daştan, 2005:395). Meslek mensubu, ekonomik alt yapı, iç ve dış çevre, iş yoğunluğu, müşteri sayısı, fiziki şartlar gibi faktörlerin de mesleğin kalitesini etkilediği belirtilmiştir (Uzay, 2010:385).

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada nicel ve nitel araştırma teknikleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırma tekniği olarak anket, nitel araştırma tekniği olarak görüşme yöntemi uygulanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Muhasebe meslek mensubunun en çok bulunduğu iller olan Ankara, İstanbul ve İzmir'deki toplam 26.254 bağımsız ve 41.565 bağımlı meslek mensubundan rastsal seçim yapılarak 302 anket (201 bağımsız, 101 bağımlı) uygulanmıştır. Anket örnekleme %95 güven seviyesi ve %6 hata payı ile 287 örneklem koşulunu sağlamaktadır (openepi). Anketler üç bölümden oluşmaktadır. Anket formunda birinci bölümün A kısmında demografik özellikleri, B kısmında departman bilgileri, C kısmında genel bilgiler elde edilmiştir. İkinci bölümde soruların önem sırasına göre cevaplanması, üçüncü bölümde ise ifadelere katılım bilgileri istenmiştir.

Çalışmada oluşturulan hipotezler literatürde yapılan araştırmalardan elde edilen iç ve dış faktörler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Hipotezler, $\alpha=0,10$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Araştırmanın temel hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H₁: Muhasebe meslek mensubunun cinsiyeti ile ücret tahsilat sıkıntıları arasında anlamlı farklılık vardır.

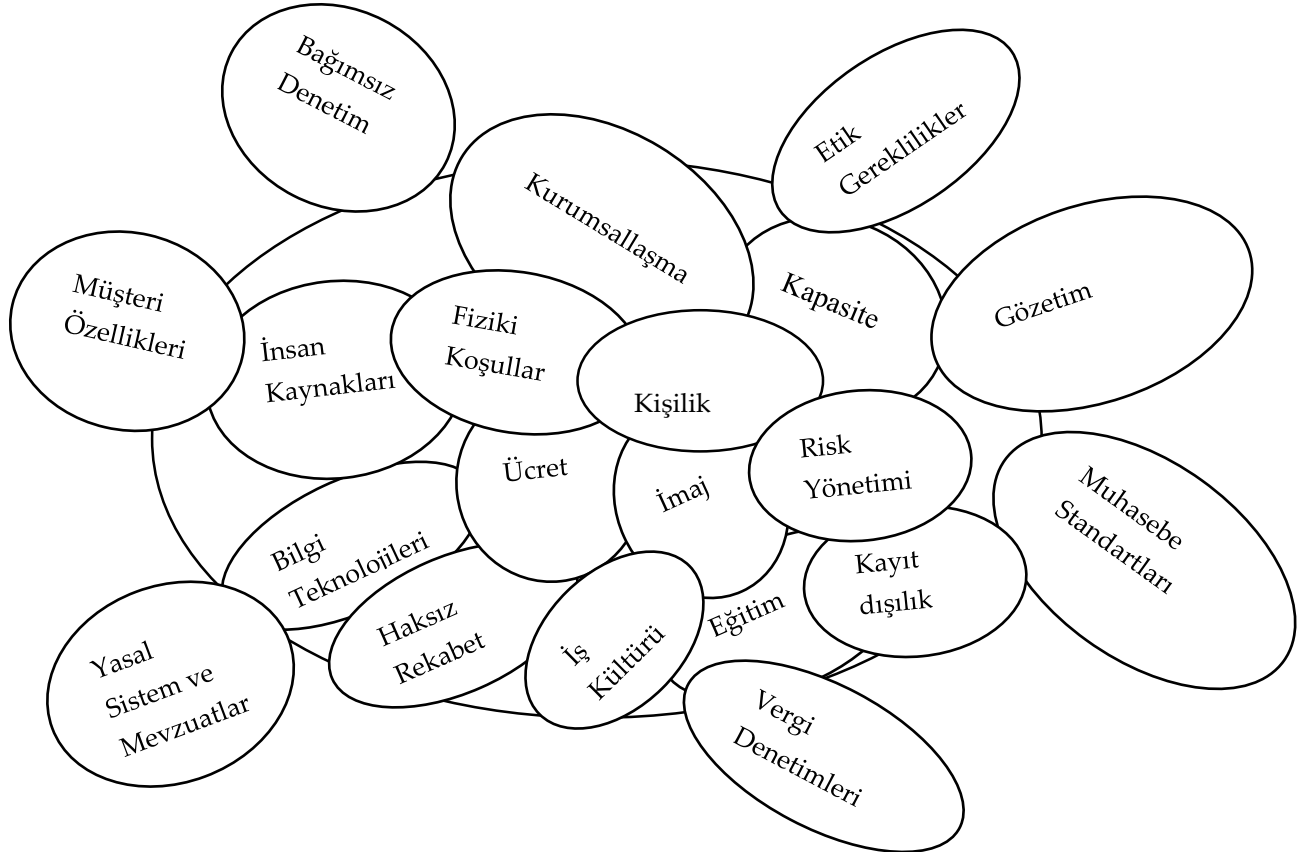
- H₂: Muhasebe meslek mensubunun cinsiyeti ile kayıtdışılık arasında anlamlı farklılık vardır.
H₃: Muhasebe meslek mensubunun bağımlı/bağımsız olması ile kurumsallaşmaya bakışı arasında anlamlı farklılık vardır.
H₄: Muhasebe meslek mensubunun bağımlı/bağımsız olması ile fiziki koşulların kaliteye etkisi arasında anlamlı farklılık vardır.
H₅: Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile yasal sistem ve mevzuat takibi arasında anlamlı farklılık vardır.
H₆: Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile haksız rekabet arasında anlamlı farklılık vardır.
H₇: Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile bilgi teknolojileri arasında anlamlı farklılık vardır.

Nitel araştırmada ise görüşme yöntemi kullanılmıştır. İki SMMM Oda başkanı, ikisi SMMM oda yetkilisi, biri TÜRMOB yönetim kurulu üyesi ve biri akademisyen olmak üzere toplam altı kişi ile görüşme yapılarak sorular yöneltilmiştir.

Nitel araştırmaların amacı, sayılarla sonuçlara ulaşmak değil, araştırılan konu ile ilgili açıklayıcı bilgi sunmaktır. Nitel araştırmalarda toplanan veriler ayrıntılı ve yoğun olmalı, ayrıca konu ile ilgili olarak katılımcıların görüş ve deneyimleri değiştirilmeden sunulmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:36). Görüşme tekniğinde görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılarla görüşme önceden randevu alınarak, kendi ofislerinde ya da e-posta yolu ile gerçekleştirilmiştir. Konunun detaylandırılabilmesi için katılımcılara 10 adet soru yöneltilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Muhasebe mesleğinde kalite kavramı çok önemlidir. Meslekte kalitenin artması için gerekli faktörlerin belirlenmesi araştırmamızın temelidir. Muhasebe mesleğinde kaliteyi etkileyen faktörleri gösteren Şekil-1 "Papatya Modeli" geliştirilmiştir.

Şekil-1. Muhasebe Mesleğinde Kaliteyi Etkileyen Faktörler – Papatya Modeli

Kaynak: (Yazar tarafından geliştirilmiştir.)

Muhasebe mesleğinde kaliteyi etkileyen faktörler iç ve dış faktörler olarak ayrılmıştır. Banar ve Ekergil'in çalışmasındaki hizmet kalitesi boyutları, Gençoğlu ve Ertan'ın çalışmasındaki işletmelere özgü özellikler, Uzay'ın araştırmasından fiziki koşullar ve kapasite, Enofe ve arkadaşlarının çalışmasından bilgi teknolojileri ve standartlar, Zhang ve Cheng'in araştırmasından sürekli eğitim, Koç ve arkadaşlarının araştırmasından ödeme ve çalışanlar ile ilgili faktörler dikkate alınarak 13 adet iç faktör, 7 adet dış faktör belirlenmiştir. Araştırmada bağımlı ve bağımsız çalışan meslek mensuplarına kaliteyi etkileyen faktörler üzerinden anket uygulanmış ve elde edilen bulgular istatistiksel yöntem kullanılarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Araştırmanın görüşme bölümünde ise SMMM Oda başkanları, meslek yetkilileri ve akademisyen ile görüşme yapılarak sorular yöneltilmiştir. Görüşme tekniğinde; veriler analiz edilirken sorular sırası ile dikkate alınmış, katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar bütün halinde değerlendirilerek soruların altına aktarılmıştır. Katılımcıların sorulara vermiş oldukları yanıtlar tamamen kendi kişisel düşüncelerini yansıtmaktadır.

3.2. Verilerin Analizi

Anketler üç bölümden oluşmaktadır. Meslek mensupları için oluşturulan anket formunda birinci bölüm üç kısımdan oluşmaktadır. A kısmında demografik özellikler, B kısmında departman-işyeri bilgileri, C kısmında genel bilgiler elde edilmiştir. İkinci bölümde 9 adet soru yöneltilmiş olup meslek mensuplarının yaşadıkları zorlukların önem derecesi ölçülmek istenmiştir. Üçüncü bölümde ise 35 adet soru sorulmuştur. Meslek ile ilgili ifadeler meslek mensuplarının katılım dereceleri ölçülmek istenmiş ve 5'li likert ölçeğine göre cevaplar alınmıştır. Üçüncü bölümdeki ifadeler modeldeki faktörler ile Tablo-1'de ilişkilendirilmiştir.

Tablo 1. İfadeler ve İlişkili Faktörler

Sıra	İfadeler	Faktör
1.	Yeni düzenlemelere ve standartlara ayak uydurmakta zorlanıyorum.	Yasal Sistem ve Mevzuat
2.	Düşük ücretle iş yapmak istemiyorum.	Ücret
3.	Yeni teknolojiye uyum sağlamakta zorlanıyorum.	Bilgi Teknolojileri
4.	Nitelikli işgücü bulmakta zorlanıyorum	İnsan Kaynakları
5.	Ücret tahsilatında sıkıntı yaşıyorum.	Ücret
6.	Yeni düzenlemeler ve standartlar hızla değişiyor.	Yasal Sistem ve Mevzuat
7.	Muhasebenin önemi konusunda önce işadamları bilinçlendirilmelidir.	Müşteri Özellikleri
8.	Disiplin yönetmeliği katı uygulanmalıdır.	Etik Gereklilikler
9.	Vergi düzenlemelerini uygularken zorlanıyorum.	Vergi Denetimi
10.	SGK düzenlemelerini uygularken zorlanıyorum.	Yasal Sistem ve Mevzuat
11.	E-defter uygulaması zaman tasarrufu sağladığı için asıl işimiz olan muhasebe danışmanlığına odaklanabiliyorum.	Bilgi Teknolojileri
12.	E-arşiv, saklama maliyetlerini azaltmış ve belgelere hızlı erişimi kolaylaştırmıştır.	Bilgi Teknolojileri
13.	Maliyetler düşerse işlerim kolaylaşır.	Risk Yönetimi
14.	Meslekte kurumsallaşma çalışmaları olumlu etki yaratır.	Kurumsallaşma
15.	Şirketlerde kayıt dışılığın fazla olması mesleği olumsuz etkiler.	Kayıtdışılık
16.	Meslek mensuplarının birbirleriyle haksız rekabeti mesleği olumsuz etkiler.	Haksız Rekabet
17.	Kalite standartları mesleğin itibarını artırır.	Muhasebe Standartları

18.	Büro standartları mesleğin itibarını artırır.	Kurumsallaşma
19.	Yazılı Kalite Güvence ve Geliştirme Programı olmalıdır.	İş Kültürü
20.	Meslekle, mevzuatla ilgili gelişmeleri sürekli takip ediyorum.	Mesleki Eğitim
21.	Muhasebe mesleğinin kalitesi meslek mensubuna bağlıdır.	Kişilik
22.	SMMM giriş koşulları zorlaştırılmalıdır.	İnsan Kaynakları
23.	Meslek mensubunun defter tuttuğu işletme sayısı sınırlandırılmalıdır.	Kapasite
24.	Haksız rekabeti önleyici önlemler geliştirilmelidir.	Haksız Rekabet
25.	Belirli büyüklüğe ulaşan işletmelerde bağımlı muhasebecilik teşvik edilmelidir.	İmaj
26.	Muhasebe bürolarının fiziki koşulları hizmet kalitesini etkiler.	Fiziki Koşullar
27.	E-fatura uygulaması ile maliyetler azaldığından iş yüküm azalmıştır.	Kapasite
28.	Etik kurallar mesleğin imajını olumlu etkiler.	Etik Gereklilikler
29.	Bağımsız denetimin yaygınlaştırılması muhasebe mesleğinde kaliteyi artıracaktır.	Bağımsız Denetim
30.	Staja başlamada asgari muhasebe dersi sayısı olmalıdır.	Mesleki Eğitim
31.	İşletme yönetiminin finansal okur-yazarlığı meslekte kaliteyi artırır.	Müşteri Özellikleri
32.	Muhasebe mesleğinin kalitesi TÜRMOB'a bağlıdır.	Gözetim
33.	Muhasebecilik hukuki sorumluluğu yüksek bir meslektir.	İmaj
34.	İş sürekliliği planlaması yapıyorum.	İş Kültürü
35.	TÜRMOB'un getirdiği ücret tahsilat sistemi etkin uygulanmamaktadır.	Ücret

Araştırmada öncelikle frekans dağılımlarına bakılarak birinci bölümdeki cevapların dağılımlarının nasıl olduğu hakkında bilgi edinilmiştir. İkinci bölümdeki cevaplar ortalamalar alınarak değerlendirilmiştir. Araştırma modelimizin temelini oluşturan üçüncü bölümdeki cevaplar için ortalama değerler ve standart sapmalar ile yorumlama yapılmıştır. Ayrıca meslek mensuplarının cinsiyet ve bağımlı-bağımsız olmalarına göre faktörler arasındaki farkların anlamlılığı Bağımsız t testi ile analiz edilmiştir. Meslek mensuplarının unvanları ile faktörler arasındaki farkların anlamlılığı da One Way Anova testi ile analiz edilmiştir.

Görüşme tekniğinde kullanılan görüşme formunda 10 adet açıklama sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların muhasebe mesleğinde kaliteyi etkileyen faktörlere bakış açılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

4. BULGULAR

Anket tekniğinin ve görüşme tekniğinin bulguları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Anket sonuçları tablolar ile özetlenmiştir. Görüşme sonuçları ise verilen cevaplara göre değerlendirilmiştir.

4.1. Anket Tekniğinin Bulguları

Ankete katılan meslek mensuplarından 201 i bağımsız çalışırken, 102 si bağımlı çalışmaktadır. Ankete katılan meslek mensupları il genelindeki meslek mensuplarının demografik özelliklerini yansıtmaktadır. Meslek mensuplarının demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Demografik Özelliklere Göre Dağılım

Demografik Özellikler		n	%
Yaş	21-30	69	22,85
	31-40	120	39,74
	41-50	74	24,50
	51-60	27	8,94
	61 ve üzeri	12	3,97
	TOPLAM	302	100
Unvan	Serbest Muhasebeci (SM)	106	35,10
	SMMM	183	60,60
	YMM	13	4,30
	Toplam	302	100
Eğitim Durumu	Üniversite (Örgün)	191	63,25
	Açıköğretim Fakültesi (AÖF)	63	20,86
	Yüksek Lisans	35	11,59
	Önlisans	13	4,30
	Toplam	302	100
	Deneyim Süresi (yıl)	1-5	60
6-10		73	24,17
11-15		74	24,50
16-20		41	13,58
21 yıl ve üzeri		54	17,88
Toplam		302	100

Meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun (%39,74) 30 yaşın üstünde olduğu, yarıdan fazlasının (%60,60) SMMM olduğu, üniversite mezunu olarak görev yapanların çoğunlukta (%63,25) olduğu, yaklaşık yarısının (%48,67) 6-15 yıl arası deneyime sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Bağımsız Meslek Mensuplarının Meslek ile İlgili İfadelere Katılım Dağılımları

	Ortalama	Standart sapma
Muhasebecilik hukuki sorumluluğu yüksek bir meslektir.	4,0	0,778
Kalite standartları mesleğin itibarını artırır.	3,9	0,866
Haksız rekabeti önleyici önlemler geliştirilmelidir.	3,9	0,927
İşletme yönetiminin finansal okur-yazarlığı meslekte kaliteyi artırır.	3,9	1,046
Muhasebenin önemi konusunda önce işadamları bilinçlendirilmelidir.	3,8	0,615
Şirketlerde kayıt dışılığın fazla olması mesleği olumsuz etkiler.	3,8	0,861
Meslek mensuplarının birbirleriyle haksız rekabeti mesleği olumsuz etkiler.	3,8	1,083
Büro standartları mesleğin itibarını artırır.	3,8	0,990
Meslekle, mevzuatla ilgili gelişmeler sürekli takip edilmelidir.	3,8	0,561

Belirli büyüklüğe ulaşan işletmelerde bağımlı muhasebecilik teşvik edilmelidir.	3,8	0,322
Etik kurallar mesleğin imajını olumlu etkiler.	3,8	0,968
Bağımsız denetimin yaygınlaştırılması muhasebe mesleğinde kaliteyi artıracaktır.	3,8	0,754
Staja başlamada asgari muhasebe dersi sayısı olmalıdır.	3,8	0,234
İş sürekliliği planlaması yapılmalıdır.	3,8	0,212

Bağımsız Meslek Mensuplarının mesleğin hukuki sorumluluğu ifadesine en çok katıldığı, daha sonra ise haksız rekabet, mevzuat ve etik kuralların meslekte dikkat edilmesi gereken diğer konular olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Bağımlı Meslek Mensuplarının Meslek ile İlgili İfadelere Katılım Dağılımları

	Ortalama	Standart sapma
Belirli büyüklüğe ulaşan işletmelerde bağımlı muhasebecilik teşvik edilmelidir.	4,3	0,986
Muhasebenin önemi konusunda önce işadamları bilinçlendirilmelidir.	4,2	0,865
Haksız rekabeti önleyici önlemler geliştirilmelidir.	4,2	0,964
Etik kurallar mesleğin imajını olumlu etkiler.	4,2	0,674
Bağımsız denetimin yaygınlaştırılması muhasebe mesleğinde kaliteyi artıracaktır.	4,2	0,532
Staja başlamada asgari muhasebe dersi sayısı olmalıdır.	4,2	0,421
İşletme yönetiminin finansal okur-yazarlığı meslekte kaliteyi artırır.	4,2	0,567
Muhasebecilik hukuki sorumluluğu yüksek bir meslektir.	4,2	0,861
İş sürekliliği planlaması yapılmalıdır.	4,2	0,359
Meslekte kurumsallaşma çalışmaları olumlu etki yaratır.	4,1	0,894
Muhasebe mesleğinin kalitesi TÜRMOB'a bağlıdır.	4,1	0,763

Bağımlı meslek mensuplarının ise muhasebenin önemi, haksız rekabet, etik kurallar, bağımsız denetim, finansal okur-yazarlık, hukuki sorumluluk, iş sürekliliği gibi konulara daha fazla önem verdiği görülmektedir.

Çalışmanın güvenilirliği test edildiğinde ölçeğin geneli için güvenilirlik katsayısının 0,776 olduğu görülmektedir. Katsayının 1'e yakın olması çalışmanın güvenilirliğini artırmaktadır. Çalışmanın normal dağılıma uygunluğunun test edilmesinde $n > 50$ olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonuçları incelendiğinde $p > 0,1$ olduğu için veriler normale yakın dağılım göstermektedir.

Tests of Normality

	Statistic	df	Sig
Unvan	0,262	302	0,234

Tablo 5. Hipotez Testi Sonuçları

H ₁ "Muhasebe meslek mensubunun cinsiyeti ile ücret tahsilat sıkıntıları arasında anlamlı farklılık vardır."	0,010	Kabul
H ₂ "Muhasebe meslek mensubunun cinsiyeti ile kayıtdışılık arasında anlamlı farklılık vardır."	0,011	Kabul
H ₃ "Muhasebe meslek mensubunun bağımlı/bağımsız olması ile kurumsallaşmaya bakışı arasında anlamlı farklılık vardır."	0,234	Red
H ₄ "Muhasebe meslek mensubunun bağımlı/bağımsız olması ile fiziki koşulların kaliteye etkisi arasında anlamlı farklılık vardır."	0,863	Red
H ₅ "Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile yasal sistem ve mevzuat takibi arasında anlamlı farklılık vardır."	0,037	Kabul
H ₆ "Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile haksız rekabet arasında anlamlı farklılık vardır."	0,022	Kabul
H ₇ "Muhasebe meslek mensubunun unvanı ile bilgi teknolojileri arasında anlamlı farklılık vardır."	0,016	Kabul

Bağımlı/Bağımsız meslek mensuplarının fiziki koşulların kaliteye etkisi konusundaki görüşleri ile kurumsallaşmaya bakışı konusunda anlamlı fark bulunamamıştır. Sonuçlara göre H₃ ve H₄ hipotezler reddedilmiştir. Muhasebe meslek mensubunun cinsiyeti ile ücret ve kayıtdışılık arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca meslek mensubunun unvanı ile yasal sistem, haksız rekabet ve bilgi teknolojileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu nedenle H₁, H₂, H₅, H₆ ve H₇ hipotezleri kabul edilmiştir.

4.2. Görüşme Tekniğinin Bulguları

Görüşme bölümünde katılımcılara 10 soru yöneltilmiş, görüşme gizliliğini sağlamak için katılımcıların sözlü onayları alınarak ses kayıtları yapılmıştır. Sorulara alınan yanıtlar bütün halinde değerlendirilerek veriler elde edilmiştir. Farklı görüşler ayrıştırılmıştır.

İlk soruda, muhasebe mesleğinin kalitesini etkileyen iç ve dış faktörler hakkında görüş istenmiştir. Katılımcılar, en önemli faktörlerden birinin eğitim olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca küresel değişimler, çalışma yaşamı koşulları, ekonomik koşullar ve teknolojik gelişmeler gibi dış faktörlerin, eğitim düzeyi ve insanların yaşam kalitesi ile aldıkları ücret ve yaptıkları işten doyuma ulaşıp ulaşmadıkları gibi iç faktörlerin meslek kalitesini etkilediğini düşünmektedirler. Mesleğe girişte kolaylık olması ve herhangi bir fakülteden lisans mezunu olanların (çevre mühendisi, pilot, veteriner vb.) tezsiz yüksek lisans yaparak mesleğe giriş stajına hak kazanmaları durumunda mesleğin kalitesinin azaldığı düşünülmektedir.

İkinci olarak, "Kurumsallaşmanın mesleğe olumlu ya da olumsuz katkıları neler olabilir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde mesleğin saygınlığının artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kurumsallaşma sayesinde küçük muhasebe büroları birleşerek uzmanlaşacak ve birbirini destekleyecektir. Kurumsallaşma projesi ile "küçük olanı koru" yaklaşımının yaygınlaşacağı görüşündedirler.

Üçüncü olarak "Muhasebe, Denetim ve Danışmanlık İşletmeleri için İşyeri, Hizmet ve Kalite Güvence İlke ve Esasları Hakkında Mecburi Meslek Kararı'nın Muhasebe Bürolarına getireceği yenilikler neler olabilir? Meslek mensupları bu duruma hazır mı?" sorusu yöneltilmiştir. Muhasebe bürolarının Meslek Kararı ile daha disiplinli, daha saygın hale geleceği düşünülmektedir. Geniş ortamlarda, ayrı ayrı masalarda, kaliteli bilgisayar yapıyla, kaliteli ağ

yapısıyla çalışmanın olumlu yansımaları olacağı düşünülmektedir. Ancak temel eğitim süreci tamamlanmadan bunun uygulanmasının zaman alacağı konusunda görüşler belirtilmiştir.

E-fatura, e-arşiv gibi e-dönüşüm uygulamalarına meslek mensuplarının yaklaşımının, İşletmelerin hazırlıklarının sorulduğu dördüncü soruya mükelleflerin henüz bu konuda tam hazır olmadığı belirtilmektedir. Meslek mensubunun mükelleften fatura toplama zorunluluğu ortadan kalkacak ayrıca mükellef tarafından meslek mensubuna kaydetmesi için sunulan faturaların kim tarafından temin edildiği ya da düzenlendiğine ilişkin tartışmaların son bulacağı, bu uygulamaların kayıt dışını azaltacağı da düşünülmektedir.

Beşinci olarak “Muhasebe Büroları için Büro Yönetimi Kılavuzu hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna mutlaka yararı olacağı belirtilmektedir. Ancak sektör farklılıkları ve yöresel etkenler dikkate alındığında kısa sürede uygulanabilmesinin mümkün olmayacağı açıklanmaktadır. Büro Yönetimi Kılavuzunun muhasebe bürolarına standartlar getireceği ve mesleğin yönetim kalitesini artıracığı konusunda hemfikir olan katılımcılar, meslek mensuplarının kılavuza uyum sağlamasının zaman alacağı görüşündedirler.

Katılımcılar, Muhasebe Mesleğinde Etik Kuralların uygulanabilirliğini sorduğumuz altıncı soruya rekabet ortamında etik kurallardan söz etmenin zor olacağı görüşündedirler. Muhasebe mesleğinde etik kuralların uygulanmasının Disiplin yönetmeliği ile uyum içinde olması koşuluyla yararlı olacağı belirtilmektedir. Meslek mensuplarının okullarda yeterli eğitimleri olmadığı durumlarda etik kuralların uygulanmasının faydalı olmayacağı da ifade edilmektedir.

Meslek mensuplarının mesleği icra ederken karşılaştıkları zorlukları sıralamalarını istediğimiz yedinci soruda; ücretini tahsilatında yaşanan sıkıntılar, mevzuatlardaki değişim sıklığı, haksız rekabet, mesleğe giren sayısında hızlı artışa rağmen iş sayısının azalması belirtilmektedir. Ayrıca kanunda mücbir sebepler için meslek mensubuna haklar tanınmaması görülmektedir. Belgesiz çalışan meslek mensuplarının olması da mesleğin imajını olumsuz etkilemektedir. Düşük ücret ile çalışarak kaçak muhasebecilik yapan muhasebeciler olması nedeniyle belge sahibi meslek mensuplarının mükellef bulması zorlaşmaktadır. Meslek Kanununun birçok konuda yetersiz kaldığı ve mesleğin kalitesinin artırılması için 3568 sayılı Kanunun yeniden gözden geçirilmesi noktasında benzer görüşler bildirilmiştir.

Meslek mensuplarının mükellefler konusunda kapasitesinden fazla çalışması hakkında fikirlerini sorduğumuz sekizinci soruda katılımcıların tamamı meslek mensuplarının kapasitelerinden fazla çalıştıklarını belirtmektedir. Muhasebe mesleğinin bilgi birikimi ile yapılan bir meslek olması, Serbest meslek sayılan muhasebe mesleğinde büro çalışanlarının asıl sorumlu olmadığı unutulmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Gerçek sorumlu olan meslek mensubunun denetleyebileceği kadar iş alması, daha fazla iş almaması gerekir. Bu konuda iş yükünün ne olması gerektiği konusu tartışmalıdır. İş yerinin çalışma kapasitesi, sektör, belge sayısı, çalışan sayısı vb. etkenler kapasite durumunu belirlemelidir.

Dokuzuncu soruda yöneltilen “Meslek mensuplarının eğitim, yasal mevzuat, standartlar gibi konularda kendilerini güncellemeleri konusunda meslek odalarının desteği oluyor mu?” sorusuna muhasebe mesleğinin sürekli kendisini güncelleyen, yenileyen bir meslek olduğu ve Odaların mevzuat değişiklikleri konusunda üyelerine seminerler ve semt bazında açıklayıcı bilgilendirme toplantıları yaparak bu konudaki eksikliği gidermeye çalıştığı belirtilmektedir. Canlı soru-cevap şeklinde de eğitimler düzenlenmektedir. Meslek mensuplarının bürolarından çevrimiçi olarak bu eğitimlere, seminerlere katılımı sağlanmaya çalışılmaktadır. Meslek mensuplarının yasal mevzuat, standart takibi ve değişen mevzuat eğitimleri ile birlikte sürekli eğitime de gereken özeni göstermesi gerekmektedir. Meslek odalarının hazırladığı sürekli eğitimlere katılmaları neticesinde hizmet kalitesi olumlu etkilenecektir.

Son soruda mesleğin kalitesini artırmaya yönelik değerlendirme ve öneriler istenmiştir. Muhasebe mesleğine girişte sınırlama getirilmesi ve muhasebe fakülteleri kurulması önerilmektedir. Meslek etiğinin meslek mensuplarına iyi anlatılması tavsiye edilmektedir. Meslek mensubunun yaptığı işle ilgili dikkatli olması, karşılaşacağı cezaları bilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Meslek mensuplarının az eleman çalıştırarak çok iş yapmaya çalışmasının kaliteyi düşürdüğü belirtilmektedir. Örneğin 400 mükellefin defterini iki eleman çalıştırarak değil de 20 elemanla tutmasının gerekli olduğu öğretilirse hizmet kalitesi artırılabilir. Büyük ölçekli firmalarda bağımlı meslek mensubu çalıştırılmasının zorunlu tutulması gerektiği belirtilmektedir. Meslek mensupları arasında açıköğretim ve örgün öğretim mezunu olmaları açısından farklılıklar görülmektedir. Açıköğretim mezunu meslek mensuplarının genellikle ileri yaşlarda olduğu, mevzuatı takip edemediği, yeni teknolojilere ayak uyduramadığı dikkat çekmektedir. Mesleğin kalitesinin artırılması için Meslek Yasası yeniden gözden geçirilirken örgün öğretim şartı getirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

5. SONUÇ

Meslek mensuplarının ve meslekte yetkili kişilerin görüş ve önerileri değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarına göre; Bağımsız Meslek Mensuplarının mesleğin hukuki sorumluluğu, haksız rekabet, mevzuat ve etik kurallar açısından sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Bağımlı meslek mensuplarının ise muhasebenin önemi, haksız rekabet, etik kurallar, bağımsız denetim, finansal okur-yazarlık, hukuki sorumluluk, iş sürekliliği gibi konulara daha fazla önem verdiği görülmektedir.

Muhasebe Meslek Mensuplarının cinsiyeti ile ücret ve kayıtdışılık arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Meslek mensuplarının unvanı ile mevzuat, haksız rekabet ve bilgi teknolojileri arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle H_1 , H_2 , H_5 , H_6 ve H_7 hipotezleri kabul edilmiştir. Meslek mensuplarının bağımlı ya da bağımsız olması ile kurumsallaşma ve fiziki koşullar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Sonuçlara göre H_3 ve H_4 hipotezleri reddedilmiştir.

Anket sonuçlarına göre Bağımsız meslek mensuplarının en çok hukuki sorumluluk ifadesine daha sonra ise haksız rekabet, mevzuat ve etik kurallara önem verdiği anlaşılmaktadır. Bağımlı meslek mensuplarının ise muhasebenin önemi, haksız rekabet, etik kurallar, bağımsız denetim, finansal okur-yazarlık, hukuki sorumluluk, iş sürekliliği gibi konulara daha fazla önem verdiği görülmektedir.

Görüşme sonuçlarına göre; Muhasebe meslek mensuplarının hizmetlerini daha da kaliteli hale getirmeleri için hem kanun ve standartları yakından takip etmeleri hem de önerileri dikkate almalarının gerekli olduğu belirtilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının kaliteli hizmet sunma istekleri bulunmakla birlikte, nasıl daha kaliteli hizmet sunacakları yönünde yol haritasına ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Bürolarda kurumsallaşmanın sağlanması, meslek kararına uyulması ile meslek mensuplarının hizmet kalitesi artırılabilecektir. Büro yönetim kılavuzu, etik kurallar ve e-birlik işlemlerinin uygulanması halinde kalite artacaktır.

Ücret tahsilatı, mevzuat değişiklikleri, haksız rekabet konuları meslek mensuplarının en çok zorlandığı alanlardır. Ücretlerini zamanında tahsil edememeleri, sürekli değişen mevzuata uyum sağlayamamaları ve haksız rekabet yaşamaları mesleğe olan saygıyı azaltmaktadır.

Meslek mensubunun fazla kapasite ile çalışmadan denetleyebileceği kadar iş yükünü tercih etmesi hizmet kalitesini artıracaktır. Meslek odalarının hazırladığı sürekli eğitimlere katılmalarının hizmet kalitesini artıracığı belirtilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarının ve meslek yetkililerinin bakış açılarının da değerlendirilmesi sonucunda meslekte kalitenin artırılması için aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır.

Meslek Örgütüne Yönelik Öneriler:

- Mesleğe girişe sınırlandırma getirilmelidir. Örneğin; Meslekle ilgili alan dışındaki (Veteriner, çevre mühendisi gibi) lisans mezunları İşletme alanında tezsiz yüksek lisans yaparak mali müşavir olabiliyor. Bu duruma sınırlama getirilmelidir.
- TÜRMOB yeniden yayın yapmaya başlamalıdır. Nitelikli yayınların seçilmesi için komisyon kurularak, tezlerin yayınlanması ihmal edilmemelidir.
- Yasalar ve uygulamalar meslek şirketleri ile meslek mensuplarının ortaklık kurmalarını, güçlerini birleştirmelerini ve kurumsallaşmalarını sağlamalıdır.
- Haksız rekabetle önemli ölçüde mücadele edilmesi gerekliliği vurgulanmalıdır.
- Meslek mensuplarının etik kurallara uyumu sağlanmalıdır.
- Meslek Yasası güncellenmelidir.
- Mesleki standartlar ve uluslararasılaşma muhasebe alanında yaygınlaştırılmalıdır.
- Yoğun rekabet ortamında küçük muhasebe büroları korunmalıdır.

Meslek Mensubuna Yönelik Öneriler:

- Ücret konusunda haksız rekabete neden olacak uygulamalar önlenmelidir.
- Sürekli eğitimlere düzenli katılım sağlanmalıdır.
- Belgesiz, kaçak muhasebecilik yapılmamalıdır.
- Personel; bağımsızlık, dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerine göre hareket etmeli, gizlilik ve mesleki davranış ilkelerine uygun davranmalıdır.

Muhasebe mesleğinde kalite konusunda genel görüş oluşturabilmek için hem teori hem de uygulama değerlendirilmektedir. Kalite olgusunun mesleği nasıl etkilediği meslek mensuplarının görüşleriyle de desteklenmektedir. Yapılacak daha ileri araştırmalarda sorular çoğaltılabileceği gibi, meslek mensupları yerine hizmet sunulan sektörler ve mükelleflerin de görüşleri alınarak incelenebilir. Nitel araştırmamızda ulaşılan meslek yetkilileri sınırlı kalmış olup, genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Arens, A., Randal, A., ELDER, J., BEASLEY, M. S., & Hogan, C. E. (2013). *Auditing and Assurance Services*, Pearson Education Ltd.
- Banar, K. ve Ekergil, V. (2010). Muhasebe Meslek Mensuplarının Hizmet Kalitesi: Sunulan Hizmetlerin Kalitesi ile Müşteri Memnuniyeti İlişkisi-Eskişehir Uygulaması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 39-60.
- Barth, M. E., Landsman, W. ve Lang, M. H. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46 (3), 467-498.
- Canada CPA. (2012). News from the Profession. Leaders endorse the need for unifying Canadian accounting profession. *Chartered Accountants of Canada Magazine*.

- Caplan, D., Janvrin, D. ve Kurtenbach, J. (2007). Internal Audit Outsourcing: An Analysis of Self-Regulation by the Accounting Profession. *Research in Accounting Regulation*, 19.
- Çamlıca, M. (2014). Türkiye’de Güven Tesisi ve Kamu Gözetimi Yaklaşımı. *İSMMM 11. Muhasebe Denetimi Sempozyumu*.
- Çankaya, F., Karakaya, A. ve Keleş, N. (2019). Muhasebe Bilgi Kalitesinin Boyutlarının İncelenmesi: Bir Uygulama. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 8 (16), 161-181.
- Daniela, A. G., Avram, M. ve Avram, C. D. (2016). The Importance of Quality in the Accounting Profession. *European Integration-Realities and Perspectives, Proceedings*, 277-285.
- Do, D. T., Tran, B. M., Nguyen, T. N. L., Truong, D. D. ve Tran, M. D. (2019). Determinants Influencing The Quality Of Accounting Human Resources: The Case Of Hanoi. *10th NEU-KKU International Conference, Labours - Social Publishing House*, 711-726.
- Enofe, A., Amaria, P. ve Anekwu, D. (2012). Major Changes Affecting the Accounting Profession: Empirical Investigation. *International Journal of Business and Public Administration*.
- Ertan, Y. (2011). *Türkiye Muhasebe Standartlarının Denetim ve Muhasebe Kalitesi Üzerindeki Etkisi: Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Gençoğlu, Ü. G., & Ertan, Y. (2012). Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye’deki Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 53, 1-24.
- Gökgöz, A. ve Zeytin, M. (2012). Muhasebe Mesleğinin Seçilmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Yalova ve Bilecik İlleri Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 8, 67-85.
- Hribar, P., Kravet, T. ve Wilson, R. (2013). A New Measure of Accounting Quality. *Rev. Account Studies*. *Springer Science Business Media*, 19 (1), 506-538.
- IFAC, Preparing a Future Ready Profession, <https://www.ifac.org/preparing-future-ready-profession>
- Imhoff, E. A. (2003). Accounting Quality, Auditing and Corporate Governance. *Accounting Horizons Supplement*, 117-128.
- Islam, M. A. (2017). Future of Accounting Profession: Three Major Changes and Implications for Teaching and Research. *School of Accountancy*.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK). Yıllık İnceleme Raporu 2020, <https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Diger/KGK%202020%20Y%C4%B1l%C4%B1k%20%C4%B0nceleme%20Raporu.pdf>
- Kaya, U. ve Daştan, A. (2005). Toplam Kalite Yönetiminin Muhasebe Mesleğinde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (1), 385-400.
- Koç, F., Şahin, N. K. ve Özbek, V. (2014). Hizmet Hataları ve Algılanan Kalite Arasındaki İlişki Üzerinde Değiştirme Maliyetinin Düzenleyici Etkisi: Küçük İşletmeler ve Hizmet Satın Aldıkları Muhasebecilere Yönelik Bir Uygulama. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 14, 21-46.
- Kurnaz, E. ve Güner, M. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sundukları Hizmet Kalitesinin Müşteri Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Erzincan Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 581-596.

Openepi, <http://www.openepi.com/SampleSize/SSPropor.htm>

- Özer, G., Merter, A. K. ve Çatı, M. F. (2019). Mükelleflerin, Muhasebe Meslek Mensuplarından Aldıkları Hizmetlere İlişkin Memnuniyet Ölçümlemesi; Kalite Ve Beklentilerine Yönelik Bir Çalışma, *Global Business Research Congress*, 9(1), 175-179.
- Sayar, Z. (2014). KGK ve Diğer Ülkelerdeki Kamu Gözetim Otoriteleri Arasındaki İşleyiş Ve Yetki Farklılıkları. *İSMMM 11. Muhasebe Denetimi Sempozyumu*.
- Teğın, S. (2015). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Vermiş Oldukları Hizmet Kalitesi: Siirt'te Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosunoğlu, B., Cengiz, S. ve Dönmez, G. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarından Alınan Hizmet Kalitesinin Müşteri Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Gümüşhane Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 211-222.
- Ustaahmetoğlu, E. ve Savcı, M. (2011). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sundukları Hizmetin Kalitesini Değerlendirmesi ve Örnek Bir Uygulama. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (2), 168-184.
- Uzay, Ş., Tanç, A. Ve Erciyes, M. (2009). Türkiye'de Muhasebe Denetimi: Geçmişten Geleceğe. *Mali Çözüm Dergisi*, 95, 125-140.
- Uzay, Ş. (2010). Muhasebe Meslek Mensuplarının Entegrasyonlarının Geleceği: Meslekte Kalite Arayışı. 18. *Türkiye Muhasebe Kongresi, TÜRMOB Yayınları*, 399, 369-388.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, W. Ve Cheng, X. (2018). The Requirement of Accounting Talent Literacy under the Rapid Development of Economy. *4th International Conference on Social Science and Development*, ss. 170-174.